

Kürt Aşkı ve Demokratik Toplum İnşası

Zilan Yıldız

Zilan'ın Eyleminin Kadın
Özneleşmesindeki
Dönüştürücü Rolü

Harika Peker

Kadın Eksenli Bir Toplumsal
Miras

Hatice Öncü

Özgün Özerk Örgütlenmenin
Kadın Toplumsallaşması
İlişkisi

Oya Açıan

"Kadın Hafızası" Toplamların
Tarihsel Belleğidir

Derya Ren

Doğa Kırımına Karşı Ekolojik
Yaşamı Savunmak

İÇİNDEKİLER

1

**Zilan'ın Eyleminin Kadın Özneleşmesindeki
Dönüştürücü Rolü**

Zilan Yıldız

5

Kadın Eksenli Bir Toplumsal Miras

Harika Peker

10

**Özgün Özerk Örgütlenmenin Kadın Toplumsallaşması
İlişkisi**

Hatice Öncü

16

“Kadın Hafızası” Toplamların Tarihsel Belleğidir

Oya Açan

20

Doğa Kırımına Karşı Ekolojik Yaşamı Savunmak

Derya Ren

Zilan'ın Eyleminin Kadın Özneleşmesindeki Dönüştürücü Rolü

Zilan Yıldız-29 Haziran 2025

Kadınlar savaşlarda genellikle kaybeden tarafta olur: evladını, eşini, evini, köyünü, dilini kaybeder. Fakat Zilan, savaşın içinde kendini kuran bir kadındı. Savaşın merkezinde kendi sözünü, kendi eylemini, kendi kararlılığını örgütlemişti. Kendisini adadığı ideallerin yanında, kadın kimliğini de bir direnç biçimi olarak inşa etmişti. Bu, kadınlık hâllerine içkin edilgenliğe karşı “ben de varım” demenin en uç ama en sarsıcı biçimiydi

Adımı her söylediğimde yalnızca kimliğimi değil, aynı zamanda bir hafızayı da taşıdığımı bilirim. Zilan ismi, Kürt kadınlarının tarihsel direniş belleğinde özel bir yer edinmiş bir figürü hatırlatır: Zeynep Kınacı'yı.

Zeynep Kınacı, diğer adıyla Zilan, 1996 yılında bedenini bir manifesto hâline getirerek eylemini gerçekleştirdiğinde sadece bir askeri karakola saldırmamıştı; o, patriyarkanın kadın bedeni üzerindeki tasarruf hakkına, devletin inkâr ve imha politikalarına ve sessizlikle örülmüş kadınlık hâline karşı çok güçlü bir söz söylemişti. O söz ölümden değil, yaşamdan yanaydı; çünkü Zilan kendisini yok etmek için değil, bir halkı ve kadınları var etmek için bedenini bir anlam mekânına dönüştürmüştü.

Kürt kadının özneleşmesi; çoğu zaman suskunlukla, yok sayılmayla ve bastırılmışlıkla sınanmış bir süreçtir. Fakat Zilan, bu suskunluğu paramparça eden bir iradeydi. Onun eylemi sadece politik bir eylem değil, aynı zamanda epistemolojik bir kırılmaydı. Kadınların yalnızca savaşın nesnesi değil, tarih yazımının öznesi olabileceğini kanıtlayan bir duruştu.

Zeynep Kınacı, yani Zilan, bedenini politik bir deklarasyona dönüştürerek gerçekleştirdiği eylemle devletin inkâr politikalarına, erkek egemen sistemin kadın bedeni üzerindeki

tasarrufuna ve kadınların edilgenliğe sıkıştırıldığı geleneksel rollerine karşı güçlü bir söz söyledi. Bu söz yalnızca bir silah sesi değil; aynı zamanda yeni bir kadınlık biçiminin ve özneleşme tarzının kuruluşuydu. Onun eylemiyle birlikte, kadınlar için “özne olmak” salt görünürlük kazanmak değil, politik karar alma ve bu kararı uygulama iradesini göstermek anlamına geldi.

Judith Butler’ın “eylemlilik” (agency) kavramı çerçevesinde, Zilan’ın gerçekleştirdiği eylem, bedenin toplumsal ve siyasal normlar içindeki yerini dönüştürme kapasitesini gözler önüne serer. Zilan, bedenini edilgenlikten çıkarıp kendi politik sözünün taşıyıcısı hâline getirerek “kadın” a yüklenen pasifliği radikal biçimde sorgulamış ve dönüştürmüştür. Ancak onun bu dönüşümde yalnız olmadığını; bireysel eylemin ardında bir kolektif tahayyülün, bir örgütsel kırılmanın, bir kadın özgürlük ideolojisinin yükseldiğini görmek gerekir.

Zilan’ın eylemi, Michel Foucault’nun “biyopolitika” kavramıyla birlikte düşünüldüğünde, devletin yaşamı düzenleme gücüne karşı bedenin direniş alanına dönüşmesini temsil eder. O, yaşamı kendi iradesiyle biçimlendirmiş ve iktidarın “ölme ve yaşatma” hakkına karşı “yaşamak için ölebilirim” diyen bir irade koymuştur. Öte yandan, Spivak’ın “Alt-kademedeki konuşabilir mi?” sorusu, Zilan’ın eylemiyle radikal bir biçimde yanıt bulur³. Sömürge öznesi özellikle de kadın olanı çoğu zaman temsil edilemeyen, kendi adına konuşamayan bir varlık olarak konumlanır. Zilan, bu sessizliği kırarak Kürt kadınının yalnızca anlatılan değil, anlatan bir özne olduğunu ortaya koyar.

Zilan’ın eylemi, özgürleşmenin en radikal biçimlerinden biri olarak okunabilir; ancak içerdiği şiddet, etik ve politik açılardan karmaşık bir gerilim yaratır. Bedenini direnişin bir manifestosu hâline getiren Zilan, sadece simgesel bir duruş değil, aynı zamanda hayatı hedef alan uç bir karşı-şiddet uygulamıştır. Bu durum, ezilenin şiddetinin meşruiyeti ve sınırları üzerine soruları zorunlu kılar: Baskıya karşı şiddet her zaman haklı mıdır, yoksa etik bir sınırı aşabilir mi? Zilan’ın eylemi, devletin inkâr ve yok sayma politikalarına karşı hayatı savunma adına ortaya konan bir “yaşamak için ölme” iradesidir. Judith Butler’ın bedenin yasını tutabilirliği üzerine düşünceleri, bu eylemin hem kendi bedenine hem de hedef aldığı karşıt bedenlere dair yeni bir etik-politik okuma gerektirdiğini gösterir. Dolayısıyla Zilan’ın özgürleşme tahayyülü, şiddetin araçsallığını aşan; aynı zamanda etik-politik sorumluluğu ve tarihsel bağlamı da içinde barındıran karmaşık bir mücadeledir. Bu eylem, sadece bir direniş biçimi değil, özgürlük mücadelesinde şiddetin anlamı ve sınırları üzerine derin bir sorgulamayı da beraberinde getirir.

Ancak burada sorulması gereken önemli bir soru daha vardır: Özneleşme her zaman politik şiddetle mi mümkündür? Zilan'ın eylemi, özneleşmenin en radikal ve uç biçimlerinden biri olarak karşımıza çıkar; fakat her özneleşme biçiminin şiddeti içermesi ya da meşrulaştırması gerekip gerekmediği üzerine düşünmek gerekir. Özneleşme, sadece mevcut tahakküm ilişkilerine karşı durmak değil, aynı zamanda bu ilişkileri dönüştürecek yeni yaşam biçimlerini kurma iradesini de içerir. Bu bağlamda, politik şiddet bir özneleşme aracı olabilirken, tek biçimi olarak kabul edildiğinde başka direniş biçimlerini görünmez kılma riskini taşır. Kadınlar için özneleşme, sadece iktidara karşı duruş değil; aynı zamanda yaşamı yeniden kurma, birlikte var olma ve farklı mücadele yollarını yaratma kapasitesini de barındırır. Dolayısıyla özneleşmenin sınırları, yalnızca eylemin radikalliğiyle değil, kurduğu etik-politik zeminle ve açtığı yaşamsal olanaklarla da belirlenir.

Bugün Amed'de, Şengal'de, Qamişlo'da ya da Van'da bir kadın belediye çalışanı, bir topluluk lideri, bir gençlik aktivisti ya da bir kadın savunma gücü üyesi, Zilan'ın bıraktığı mirasın farklı biçimlerini taşımaktadır. Onun adı yalnızca dağlarda değil; kampanyalarda, kadın meclislerinde, tarlalarda, mülteci kamplarında ve mahkemelerde de yaşamaktadır.

Ben de bir Kürt kadın olarak, adını taşıdığım bu kadının eylemine her dönüp baktığımda yalnızca trajik bir kaybı değil, onurlu bir yükselişi görüyorum. Zilan'ın eylemi bana, bedenim salt biyolojik bir gerçeklik değil; aynı zamanda bir politik alan olduğunu öğretti. Onun eylemi, kadın bedenini edilgenlikten çıkarıp tarihsel bir özneye dönüştürmenin somut örneğidir.

Öte yandan, kadınlar savaşlarda genellikle kaybeden tarafta olur: evladını, eşini, evini, köyünü, dilini kaybeder. Fakat Zilan, savaşın içinde kendini kuran bir kadındı. Savaşın merkezinde kendi sözünü, kendi eylemini, kendi kararlılığını örgütlemişti. Kendisini adadığı ideallerin yanında, kadın kimliğini de bir direnç biçimi olarak inşa etmişti. Bu, kadınlık hâllerine içkin edilgenliğe karşı “ben de varım” demenin en uç ama en sarsıcı biçimiydi.

Zilan ismini taşımak, benim için her zaman bir sorumluluk anlamına geldi. Onun adını sadece söylemek değil, yaşatmak gerektiğini öğrendim. Bu yaşatmanın yolu körü körüne taklitten değil; onun açtığı patikalarda kendi yürüyüşünü şekillendirmekten geçiyor. Zilan, bana “kadın” olmanın toplumun dayattığı bir kalıp değil, dönüştürücü bir güç olduğunu

öğretti. Kendini var etmenin en güçlü biçiminin, kendi dilinle, kendi hafızanla ve kendi iradenle konuşmak olduğunu öğretti.

Bugün, sadece Zilan'ın adı anılmakla kalmıyor; aynı zamanda yaşamlarımızda yeniden kuruluyor. Onun bıraktığı miras, mezar taşlarında değil, bizlerin kelimelerinde, eylemlerinde, ısrarında yaşıyor. Kürt kadınlarının özgürlük mücadelesi, onun gibi sayısız kadının direnişiyle şekilleniyor. Ve bizler, bu mirası taşıyanlar olarak artık yalnızca geçmişe değil; geleceğe de sözümüz olduğunu biliyoruz.

Ben de bir Zilan olarak, onun adını taşımayı nostaljik bir yük değil, politik bir çağrı olarak algılıyorum. Zilan olmak, onun gibi ölmek değil; onun açtığı yolu bugüne taşımak, kendi bulunduğumuz her yerde özneleşme cesaretini göstermek demektir. Bazen yazıyla, bazen bir tartışmayla, bazen kamusal bir müdahaleyle... Ama daima onun açtığı irade hattında, sözümüzün sahibi olarak.

Son Not:

1. Butler, Judith. *Bodies That Matter: On the Discursive Limits of Sex*. Routledge, 1993.
2. Foucault, Michel. *Society Must Be Defended: Lectures at the Collège de France, 1975–1976*. Picador, 2003.
3. Spivak, Gayatri Chakravorty. “Can the Subaltern Speak?” in *Marxism and the Interpretation of Culture*, eds. Cary Nelson and Lawrence Grossberg, University of Illinois Press, 1988.

Kadın Eksenli Bir Toplumsal Miras

Harika Peker-29 Haziran 2025

Yurtseverlik, Kürt halkı için yalnızca bir duygu değil, aynı zamanda tarihsel ve toplumsal bir duruştur. Kadın kurtuluş ideolojisinin birinci ilkesi olan yurtseverlik, Kürdistan coğrafyasının tarihsel ve güncel bağlamında ele alınmalıdır. Kürdistan, insanlığın doğuşuna beşiklik etmiş, binlerce yıl boyunca farklı halkların ortak yaşam alanı olmuş bir coğrafyadır

İnsanlığın Doğal Toplumdan Yurt Algısına Yolculuğu

İnsanlık, milyonlarca yıl boyunca doğal toplumlar hâlinde bir arada yaşamış ve bu süreçte toplumsal bir varlık olarak şekillenmiştir. Doğal toplum, insanın oluşumunda temel bir rol oynamış; doğayla uyumlu, tahakkümsüz, sömürsüz ve eşitlikçi bir yaşam biçimi geliştirmiştir. Bu yaşam, özellikle kadın eksenli bir toplumsal düzen üzerine kurulmuştur. Kadın, doğayla kurduğu derin bağ sayesinde, yaşamın sürdürücüsü ve yaratıcısı olarak merkezi bir konumda yer almıştır. Su kenarları, verimli topraklar ve barınma alanları gibi doğal şartların elverişli olduğu bölgelerde yaşam şekillenmiş; bu alanlar, insanlığın ilk yurtları hâline gelmiştir.

Yurt kavramı, yalnızca bir coğrafi alan değil, tüm canlıların ortak yaşam alanı olarak algılanmıştır. Kadınların doğayla kurduğu ilişki, toprağı sadece bir yaşam alanı değil, aynı zamanda kutsal bir miras olarak görmelerine yol açmıştır. Bu algı, yurdunu sevmek, koruma ve güzelleştirme çabasını doğurmuş; böylece yurtseverlik, insanlığın ilk toplumsal değerlerinden biri hâline gelmiştir.

Mezopotamya, binlerce yıl boyunca insanlığa yurt olmuş bir coğrafyadır. Kadın ana kültürü ekseninde gelişen demokratik komünal yaşam, yurt sevgisinin ve bağlılığının ilk tohumlarını atmıştır. Bu sevgi, yalnızca toprağa duyulan bir bağlılık değil, onu yaşanılır kılan değerleri koruma ve geliştirme çabasıdır. Mezopotamya’da kadınların öncülüğünde şekillenen bu yaşam biçimi, birçok döneme öncülük etmiştir.

Yurtseverlik ve Kürt Aşkı: Kürdistan’ın Tarihsel ve Güncel Anlamı

Sayın Abdullah Öcalan, “Kürdistan söz konusu olacaksa eğer veya ana topraklar diyelim, o ananın da bahsettiği gibi, yani o topraklarda yaşamak en güzel diyorsak, her şeyden önce kadın ideolojisi topraksız olmaz. Hatta toprağın ekine açılması, üretime açılması, biraz da kadın sanatıyla bağlantılıdır. Demek ki kadın ideolojisinin birinci ilkesi, doğduğu topraklarda yaşamaktır. Yani günlük deyimle yurtseverliktir,” diyerek tanımlar.

Yurtseverlik, Kürt halkı için yalnızca bir duygu değil, aynı zamanda tarihsel ve toplumsal bir duruştur. Kadın kurtuluş ideolojisinin birinci ilkesi olan yurtseverlik, Kürdistan coğrafyasının tarihsel ve güncel bağlamında ele alınmalıdır. Kürdistan, insanlığın doğuşuna beşiklik etmiş, binlerce yıl boyunca farklı halkların ortak yaşam alanı olmuş bir coğrafyadır. Bu halklar, farklı kültür ve inançlara sahip olsalar da barış içinde bir arada yaşamış, ortak bir yurt edinmişlerdir. Ancak bu topraklar, aynı zamanda istilalara, katliamlara ve soykırım politikalarına tanıklık etmiştir. Her karışında, farklı dönemlerde yaşayan halkların kanıyla yoğrulmuş bir tarih yatmaktadır.

Kürdistan, yüzyıllarca egemen güçlerin asimilasyon ve yok etme politikalarına maruz kalmış; halkı yurdundan, toprağından koparılacak istenmiştir. Özellikle 20. ve 21. yüzyılda, Kürt halkına yönelik topraksızlaştırma ve insansızlaştırma politikaları sistematik bir şekilde uygulanmıştır. Köyler ve ormanlar yakılmış, doğa tahrip edilmiş, kültürel ve tarihsel değerler yok edilmeye çalışılmıştır. Kürt insanı, doğup büyüdüğü, yaşamı anlamlandırdığı topraklardan koparılarak mültecileştirilmiş, kendi gerçeğine yabancılaştırılmak istenmiştir.

Bu süreçte, egemenlerin toprağa ve ülkeye yaklaşımı, kadına yönelik yaklaşımını da yansıtmaktadır. Kürdistan, tıpkı kadın gibi, ruhu ve bedeniyle istila edilmeye çalışılmıştır. Kadın, komünal yaşamın yaratıcısı ve sürdürücüsü olarak bu istilalara karşı tüm benliğiyle direnmiştir. Egemenlerin asimilasyon, köksüzleştirme ve soykırım politikalarına karşı, kadınlar yurdunu ve kimliğini koruma mücadelesinde ön saflarda yer almıştır. Yurtseverlik, bu bağlamda yalnızca toprağa duyulan sevgi değil, özgürlük ve onur için

verilen bir mücadele olarak anlam kazanmıştır. Bu aşk öyle güçlü inşa edilmiştir ki, yüzyıllar geçse de akılda ve yüreklerde canlı kalmış, nesilden nesile aktarılmıştır. Sözlü edebiyat ve tarih aracılığıyla taşınan bu yurtseverlik bilinci, yaşanan katliam ve talana rağmen Kürt kadınlarının benliklerini korumasını sağlamıştır. Ne yazık ki, aynı coğrafyada yaşayan birçok halk için bu durum geçerli değildir; çoğu ya yurtlarını terk etmek zorunda bırakılmış, kalanlar ya azınlık olarak kalmış ya da yok olmuştur.

Kadınların Yurtseverliği: Toprakla Kurulan Tarihsel Bağ

Kadınların yurtseverliği, tarihsel ve doğal bir mirastır. Kadın, doğayla, toprakla ve tüm canlılarla kurduğu derin bağ sayesinde, yurdunu yalnızca bir yaşam alanı değil, bir anlam dünyası olarak görür. Bu bağ, kadınların yurduna duyduğu sevgi, yaşamı anlamlandırma ve geleceğe taşıma çabasıyla şekillenmiştir. Kürdistan’da kadın eliyle yaratılan maddi ve manevi değerler, bu yurtseverlik mirasının somut birer ifadesidir.

Kadınların toprakla bağı, tarih boyunca kolayca koparılamamıştır. Dil, kültür, gelenek ve doğa, kadınların emekleriyle korunmuş ve geleceğe taşınmıştır. Egemen güçlerin bu değerlere yönelik saldırıları, kadınların direnişiyle karşılaşmıştır. Kadın, bir zamanlar tanrıça olarak yüceltildiği topraklarda, benliğine yönelik her türlü saldırıya karşı yüreği, hafızası ve yaratıcı gücüyle direnmiştir. Üretimle var olan kadın, yaşamın merkezine bu yaratıcı gücü koyarak, insanüstü bir çabayla yurdunu savunmuştur.

Kürdistan’ın yakın tarihinde yüzlerce yurtsever kadın hikâyesi bulunmaktadır. Yazılı kaynaklar yetersiz olsa da, bu hikâyeler dilden dile aktararak günümüze ulaşmış ve güçlü bağlar oluşturmıştır. Bu tarih, günümüzle bir köprü görevi görmekte ve yaşananları canlı hatıra olarak bize ulaştırmaktadır.

Bunlardan biri, 1926 Sason İsyanı’nda babasıyla birlikte önderlik yapan Rindêxan’dır. O dönemin aşiretsel yapısını düşündüğümüzde, bir kadın olarak isyana katılmak ve yönetmek büyük bir iradedir. Rindêxan yalnızca güzelliğiyle bilinen bir kadın değildir; aynı zamanda cesareti ve direnişiyle de toprağına bağlı bir yurtseverdir. Rindêxan, yurdunu savunmak için en ön saflarda savaştı. İsyân bastırıldığında yaralı olarak esir düştüğünde, istilacı güçler yurdunu ele geçirmek istedikleri gibi onu da teslim almak istemiş; ancak Rindêxan, Malabadi Köprüsü’nden yurt sevgisini ve özgürlüğü haykırarak kendini Silvan Çayı’na bırakmış, tutsak yaşamaktansa kendi topraklarında ölmeyi seçmiştir.

1938 Dersim Katliamı'nda da inkârcı zihniyet, kadın, çocuk, yaşlı demeden binlerce insanı katletmiş; bununla da yetinmemiş, yüzlerce, belki binlerce kız çocuğu topraklarından koparılarak Türk ailelere evlatlık verilmiştir. Bu çocuklar, hafızasızlaştırma ve köklerinden koparma politikalarına maruz kalmış; ancak yıllar sonra bir Kürtçe klam ya da tek bir sözcükle yurtseverliklerini gizli saklı yaşatmış, hayatta kalanlar kendi kökleriyle yeniden buluşmak için hep o günün gelmesini beklemişlerdir.

Kürdistan'da kadınların yurtseverliği, özellikle 1990'lı yıllarda yaşanan zorunlu göç süreçlerinde çarpıcı bir şekilde ortaya çıkmıştır. Binlerce köyün yakıldığı, halkın Türkiye metropollerine göçe zorlandığı bu dönemde kadınlar, faşist saldırılara karşı kimliklerini ve kültürlerini koruma mücadelesi vermiştir. Bir gecede, doğup büyüdüğü, yaşam kurdukları topraklardan tüm değerleri ellerinden alınarak koparılmışlardır. Gittikleri yerlerde, bilmedikleri bir dili öğrenmek, tanımadıkları şehirlerde yaşamak zorunda bırakılmışlardır. Açlıkla, yoksullukla, ötelenmeyle karşı karşıya kalmışlardır. Ancak tüm bunlara rağmen mücadele ederek ayakta kalmışlardır.

Ve manevi olarak da bağını güçlü tutarak, yaşamın her alanında toprağıyla bağ kurmak için bir yağ tenekesine ekilen çiçekle, damda beslenen bir keçiyle, sokaklarda kurulan tandırlarla ve geleneksel kıyafetleriyle Kürdistan'ı yaşatmışlardır. Dilini, kültürünü ve geleneklerini inatla koruyan kadınlar, adeta gittikleri her yeri bir yurt, bir Kürdistan hâline getirmiştir. Bu direniş, soykırım politikalarına karşı bir varoluş cevabıdır. Göç eden kadınlar bu mücadeleyle yüzleşirken, yurdunu terk etmeyen kadınlar da katliamlar, faili meçhuller ve zindanlarla karşı karşıya kalmış; ancak yurtseverliklerinden bir adım geri atmamışlardır. Bu, yurtseverlik aşkının ne kadar yüce ve yakıcı olduğunu göstermektedir.

2015 yılında öz yönetim süreçlerinde de geçmiş tarih adeta kendini yeniden güncellemiş, güncellenen tarihle direnişçi ve yurtsever kadın bu topraklarda yeniden anlam bulmuştur. Kadınlar, demokratik komünal yaşamı inşa etmek için köylerde, sokaklarda, mahallelerde örgütlenme çalışmaları yapmış, halkın kendi kendini yönettiği bir yaşam alanı kurmaya çalışmıştır. Ulus-devletçi anlayışın tüm saldırılarına rağmen, mahallelerini ve sokaklarını terk etmeyerek sonuna kadar direnmişlerdir. Teybet Ana, Asya, Pakize ve daha birçok kadın, hayatları pahasına bu çağın yurtseverliğinin anlamını yeniden yaşamsal kılmışlardır.

Kadın Yurtseverliğinin Geleceği: Direnişten Yeniden İnşaya

Kendi toprağında özgür bir yaşam düzeyine ulaşılmadıkça, yurtseverlik aşkı ve özlü bir yaşamdan bahsedilemez. Bugün Kürt kadını, bunca soykırım politikasına rağmen varlığını koruma iradesi gösterse de bu, yeni bir yaşam inşa etmek için yeterli değildir. Kapitalist modernitenin kurumsallaştırdığı zihniyet, tüm değerleri çürütmeye çalışmaktadır. Buna karşı pasif bir duruşla yetinmek mümkün değildir. Verilen bedellerin ve emeğin heba olmaması için, kendini yeni dönemin birer inşacısı olarak yetkinleştirmek, tam da bu dönemde yurtseverlik görevlerinin başında gelmektedir.

Tüm değerleri yok edilmeye çalışılan bir ülke ve halk gerçekliği ortadayken, pasif bir bekleyiş yerine direnişle yeniden inşa zamanıdır. Kadınların yurtseverliği, yalnızca geçmiş koruma mücadelesi değil, geleceği inşa etme çabasıdır. Kürdistan’da kadınların öncülüğünde sürdürülen mücadele, özgür bir yaşamın ve demokratik bir toplumun temelini atmaktadır. Kadın, toprağına duyduğu sevgiyle yalnızca kendisini değil, tüm canlıları ve doğayı kucaklayan bir yaşam biçimi yaratmaktadır.

Bugün, kadın yurtseverliği Kürdistan’da ve diasporada yeni bir anlam kazanmaktadır. Kadınlar, eğitimden sanata, politikadan ekolojiye, diplomasiye kadar her alanda yurdunu yeniden inşa etme çabasıdadır. Dilini, kültürünü ve kimliğini koruma mücadelesi, aynı zamanda küresel düzeyde ezilen halklarla dayanışma ruhunu taşımaktadır. Kadınların bu mücadelesi, yalnızca Kürdistan için değil, tüm insanlık için bir umut ışığıdır.

Demokratik Toplum İnşasında Yurtseverliğin Görevleri

Sayın Öcalan’ın “Bir dönemin sonu, yeni bir dönemin başlangıcı” olarak değerlendirdiği ve 27 Şubat’ta kamuoyuyla paylaştığı *Demokratik Toplum ve Barış Çağrısı*, bu dönemin manifestosudur. Bunu doğru anlamak; barış ve demokratik toplumu inşa etmek, yurtseverliğin en önemli görevidir. Bu, sadece bir dönemin kaderini değil, yüzyılın kaderini belirleyecektir. Kürtlere, kadınlara ve ezilen halklara özgür, eşit bir yaşamın kapısını da açacaktır.

Yurtseverlik, Kürt halkı için toprağı, kültüre ve kimliğe duyulan derin bir bağlılıktır. Kadınlar, bu bağlılığın en büyük taşıyıcıları ve savunucularıdır. Tarih boyunca toprağına, diline ve kültürüne yönelik saldırılara karşı direnen kadınlar, yurtseverliği yalnızca bir duygu değil, bir yaşam biçimi hâline getirmiştir. Kürdistan’da kadınların öncülüğünde sürdürülen mücadele, özgür bir geleceğin temellerini atmaktadır. Kadınların yurtseverliği, toprağı kucaklayan, yaşamı anlamlandıran ve geleceği inşa eden bir direniştir.

Özgün Özerk Örgütlenmenin Kadın Toplumsallaşması İlişkisi

Hatice Öncü-29 Haziran 2025

Özgün örgütlenme, cins olarak kadının kendi öz gücünü, cins sevgisini ve düşüncesini yaratacağımız en temel zemindir. Özerk örgütlenme, özgün örgütlenmeden bir adım daha önde olmayı ifade ediyor. İnisiyatif daha fazladır, resmiyeti, hareket alanı daha geniştir. Aslında özgünlüğü aşmıştır

Bir şeyi anlamlandırma süreci, onu tanımlama çabası ile başlar. Doğru bir tanım, doğru yaşamın ilk adımı olabilir. Tanımı yapılmayan bir şeyin bilimi de geliştirilemez. Dolayısıyla özgün ve özerk örgütlenme tanımından başlayacak olursak; Şehit Sara Heval'in özgün örgüt ve ortak kimliğe ilişkin şu değerlendirmeleri, bizim açıımızdan tanımlamayı anlamlandıran en önemli yerde duruyor:

“Özgünleşme karakteri, özgürlük ilkeleri ve onun örgütsel ilişki boyutuyla ifade edildiği oranda sorunlar aşılabılır ancak. Özgünlüğün örgütlülüğü ortak kimlikse, her birimizin ifade ve inisiyatif yeteneği onun temsil düzeyidir. Nerede olunursa olunsun, kadın kendi bağımsız, ilkesel duruşuyla var olur. Bu olmadığında veya yetersiz olduğunda, dar-yetki kimliği öne plana çıkar ki, farklı güç arayışları ve dengeler de burada kendini gösterir. Bir yerde kadro özgünlüğünü salt yönetim kimliğinde görüyor ve onun inisiyatifi sınırında dolanıyorsa, orada doğru temsiliyet (özgünlük anlamında) de, doğru cins mücadelesi de olmaz. Bunun için en başta öncülükte zihniyet değişimi oluşturmak ve özgürlük hareketimizin geneline yansıyan bir dönüşüm sağlamak önem kazanmaktadır.”

Özgün örgütlenme, cins olarak kadının kendi öz gücünü, cins sevgisini ve düşüncesini yaratacağı en temel zemindir. Özerk örgütlenme, özgün örgütlenmeden bir adım daha önde olmayı ifade ediyor. İnisiyatif daha fazladır, resmiyeti, hareket alanı daha geniştir. Aslında özgünlüğü aşmıştır. Ayrı bir işleyişi, programı, tüzüğü ve prensipleri vardır ama bütünlük içinde de yer alır. Hem genelin içinde temsili bulur hem de bağımsız karar alma, uygulama gücü ve inisiyatifi vardır. Kadının öz kimliğini, düşüncesini, duruşunu ve karar gücünü temsil eder. Bu yönüyle özgün örgütlenmenin asıl temeli zihniyettir, cins bilincinin zirveleşmesidir.

Bu anlamda “Yaşam nedir ve toplumla bağı nasıldır?” sorusuna verebileceğimiz cevap da tüm özgün özerk örgütlenmelerimizin zirvesidir diyebiliriz. Toplum tanımını doğru yapacak olursak, en doğru tanımları Önderliğin şu sözlerinde bulabiliriz:

“Toplumsal örgütler, organlar, yapılar, sistemler özünde anlamca belirlenirler. Anlamını en iyi dile, söze, yapılanmaya kavuşturan toplumlar en gelişmiş toplumlar tanımına kavuşurlar. Bunlar özgürleşme düzeyi gelişkin toplumlardır. Özgür toplumlar kendilerini anlamlandıran, dillendiren, konuşturan, ihtiyaca göre çok yönlü yapılandıran toplumlardır. Özgürlükten yoksun toplumlar ise tersine, dillerini geliştirememiş, açıkça konuşturamamış, kendilerini çok yönlü yapılandıramamış toplumlardır.”

Dolayısıyla toplumu oluşturan bireylerin sıfatları, aslında toplumun da sıfatı oluyor. Yani özgür bir toplumda köle bireyler yoktur mesela. Ya da özgür bireyler, köleciler bir toplum oluşturmazlar gibi. Bu temelde özgün-özerk örgütlenmenin zirveleşmesi, özgür bir toplumun yaratımıdır.

Bilinç ve irade sahibi olmak kadar, hangi bilincin sahibi olunduğu ve iradenin nasıl kullanıldığı özgürlük kavramıyla bağlantılı sorgulanmaya muhtahtır. Örgütlenen, nasıl yaşayacağına karar vermiş kadınların bunu toplumsal örgütlenmelere, yasalara, anlaşmalara ya da kültürel, dini, etnik temeldeki yapılanmaların özgün ve özerk örgütlenme biçiminin toplumsallaşması da, kadın devriminin bedenleşmesinin diğer bir boyutunu oluşturur. Önderliğimizin kadın devrimi ile bağlantılı dile getirdiği kadının toplumsal sözleşmesi bunu hedefler. Örgütlenme, mücadele ve devrimi geliştirmeden erkeklerin, devletlerin kadının toplumsal sözleşmesini kabul etmeleri, o ilkelere göre hareket etmelerini beklemek hayalcilik olur. Kadının toplumla sözleşmesinin ilkelerini belirlemek, hem de mücadele ile kazanım elde edilmiş alanlarda uygulanmasını sağlamakla kadın kazanımları garantiye alınır, toplumsal kültüre nüfuz eder.

İnsanlık tarihinin önemli süreçlerinden birini yaşıyoruz. Eskiye ait değerler sorgulanırken, yeni yaşam alanına dönük arayışlar geliyor ve bu arayışlar kapitalist sistemin dayanaklarını temellerinden sarsıyor. Ulus-devlet yapılanmasının toplumsal gelişimi engellemesi, bilim-teknik alanındaki gelişmeler, bu toplumsal arayışın sebeplerinden olurken; özünde komünal yaşam değerlerinin ataerkil, egemen sistem karşısında bir özgürlük potansiyeli olarak varlığını sürdürmesi ve uygun koşullarda yeniden yaşam bulmasının ifadesi oluyor. Bu anlamda doğaya ve insana yabancılaşmayı getiren devletçi, hiyerarşik yapılanmalar yerine yerelde özgün örgütlenmeler ile her türlü toplumsal formun yaşam koşullarına ulaşması, halkların dayattığı yaygın bir durum oldu. Bu anlamda gelişmeleri, özgürlük eğiliminin toplumsallaşması olarak tanımlamak yerinde olacaktır.

Roza Lüksemburg'un "Hareket etmezsen zincirlerini fark edemezsin." sözü ekseninde hareket etmeye çalışan her kadın, yüreğini, bedenini, duygu ve düşüncesini saran zincirlerin acısını hissetmekte ve buna öfke duymakta, kendince tepki göstermektedir. Kendi doğasını keşfetmek ve tarihinin bilincini edinmek, erkek egemenliğinin kadın üzerinde yürüttüğü operasyonların yarattığı kadın kimliğinin yıkımını gerçekleştirmek ve kendini yeniden inşa edecek iradeyi geliştirebilmektir. Özgürlüğün bireysel temelde ele alınması da liberalizmin yarattığı diğer bir yanılgıdır. Kadın özgürlüğü ancak toplumsal özgürlük temelinde gelişebilir. Kadın kurtuluş ideolojisinin ilkeleri bu temelde belirlenmiştir.

Bunun yanında özgün ve özerk örgütlenmenin toplumsallaşması, soyut istemler ve idealler olmayı aşarak, somut çözüm modelleri ile ifade edilen bir gerçeklik haline geldi. Halkların ve ezilenlerin düşünsel, toplumsal, siyasal, askeri tüm kaybettirdiklerini geri alabilmeleri, kaybedilen halkayı doğru tespit edebilmek ve bunu çözebilmekle ancak mümkündür. Kadının mahkum olduğu zihniyet, ideoloji ve sömürü gerçekliği ele alınıp çözümlenirse, kendi kurtuluşu ve bununla birlikte toplumun yenilenmesinde oynayacağı rol belirginleşecektir. Binlerce yıllık düşürülmüşlükten ve parçalanmışlıktan kurtulabilmesi, ancak bunun örgütlü gücü ve araçlarını yaratabilmesi ve her türlü insanlık dışı uygulamalara karşı kendini savunma ve özgürleştirme gücüyle yakalanacaktır. Özgün özerk örgütlenme modeli ile toplumda güç olup var olabilmenin tek koşuludur. Mevcut sistem içerisinde güç olmayı başaran kadın, toplumun da güvencesidir. Bu anlamda yaşamı özgürlük ve eşitlik temelinde geliştirmek, özgün-özerk örgütlenme açısından temel amaçtır ve ilkesel bir anlama sahiptir. Var olabilmek ve güç olabilmek de ancak mevcut dönemin koşullarına göre birçok yol, yöntem, araç ve gereci kullanarak

mümkündür. Kadının üretim biçimi, barışçıl bir karakter yaratır. Kadının şiddete ihtiyacı yoktur. Hatta kendisi açısından en zararlı olgu şiddettir. Şiddetin gelişimini önlemek için her önlemi aldığı görülür. Toplumda kadının etkili oluşu, toplumun da barışçıl bir karakter kazanmasını sağlar. Bin yıllar süren ve dünyanın birçok yerine yayılan anaerkilliğin yayılma biçimi, zoru gerekli kılmaz. Kadının ideolojik yaklaşımının sonucu, şiddet ve zoru toplumda gerekli kılan hususlar açığa çıkmaz. Özgün özerk örgütlenme, topluma eşitliğin hâkim olduğu bir süreci yaratıp, şiddete ve savaşlara yabancı bir toplum yaratır. İnsanlar üretimle meşguldür ve yaratma eylemi, yok etmenin önündedir.

Charles Fourier, “Kadınların özgürlüğü, bir uygarlığın yargılanması gereken denek taşıdır.” der. Yani bir uygarlığın gelişmişlik düzeyi, kendisinin yarattığı, biçimlendirdiği kadının gerçekliğiyle ele verir.

Tüm çağlarda ve toplumların tarihinde kadının gelişimi ve geldiği düzeyi incelediğimizde gördük ki, kadının tarih dışına itilişiyle eşitlik ve özgürlük duygusu yıkılıyor; onun yerini baskı, şiddet, zor ve onun politik, siyasal ve askeri kurumları alıyor. Bu da insan soyuna yeryüzünü yaşanmaz kılıyor. Acı, umutsuzluk, ahlaki çöküntü ya da insan zihin ve yüreklerinin esir alınışı ve kontrolsüzce gelişen bireycilik, kadının tarih sahnesinden atılmasıyla şiddetin çocuğu olarak doğuyor ve günümüze kadar da büyüyerek devam ediyor. 21. yüzyılda, neolitiğin yaratıcı gücü olmanın bilinci ile kadın, erkeğin egemenliğinde kalmayı kabul etmiyor. Erkek egemenlikli sistemin yarattığı şiddetin ve ahlaki çöküntünün derinden farkına varıyor. Tarihsel gücü, inancı ve birikimiyle bu yüzyılı göğüslemeye aday oluyor. Yüksелеcek demokratik bir hareketlenmede, yeniden yaratacak bir yeryüzü hedefliyor. Karşı-devrim sisteminin özünden boşalttığı, gelenek ve göreneklerin yok ettiği, tükettiği insan bu yaşamda yeniden doğuşa çekilir. Her doğuş sancılı ve zorlu, ancak bir o kadar da kazanımcı olur. Toplumun içinde her birey, yeni doğuşun sancılarını mutlaka yaşar. Her yaşanan zorluk, her yaşanan acı, gelişmenin; yaşamda kök salmanın, yaşam ve insanlık sevdasını derinleştirmenin basamağı olur. Yeniden canlanır yürek ve duyular. Tek yürek atışlarıyla daha bir anlam kazanır bireyin dirilişi. Toplumun tüm köhnemişliğinin ve çirkefliğinin rafineye uğradığı ve başlı başına gelişen temizlik, özgün ve özerk örgütlenmenin doğru bir düzeyde topluma yansması ile mümkündür. Nedir bu doğru düzeyde topluma yansması? İncelik ve derinliğin yakalanarak, daha köklü, daha seçkin, daha özgün olanın yaratılmasıdır. Yaşamı farklı bir bakış açısı, yaşam tarzı ve ilkeleriyle ele almaktır.

Kendini özgün ve özerk örgütlenme içerisinde tanıyan kadının, cins bilinciyle birlikte cinsine karşı sevgisi de gelişmiş; bununla daha derin bir örgütlülük kazanmıştır. Bununla da “Yeni bir toplumu oluşturmanın öncü modelinin değişim ve dönüşüm gücü” olmuştur.

Özgün-özerk örgütlenme çalışmaları, “salt kadın olsun” amacıyla gerçekleşmez; daha derinlikli ve köklü amaçlara dayanır. Özünde sistem değişimi amaçlanır. Kadınla yaratılan sistem, genel bir toplumun sistem anlayışı hâline getirilmeye çalışılır. Özgün-özerk örgütlenme, eşitsizliğin nedenini ortadan kaldırma özgürleşme örgütlenmesidir. Dolayısıyla bu örgütlenmeden anlaşılması gereken; ideolojik, siyasal, kültürel, politik, günlük yaşamda ve toplumda yarattığı değişikliklerdir.

Kadın, yaşamın yeniden düzenlenmesinde bizzat karar gücü olmalıdır. İçinde yaşadığımız toplum, erkek egemenlikli bir toplumdur. Bu toplum, erkeğin istemlerine, tutkularına, egemenlikli anlayışlarına göre şekillenmiştir. Dolayısıyla kadının karar gücü olduğu ve kendi anlayış ve bakış açısını temel olarak oluşturacağı kadın eksenli toplumsal bir sisteme ihtiyaç vardır. Kadın eksenli toplum, erkek egemenlikli toplumun tam zıddını içeren bir karaktere sahiptir. Bu sistemde insanın istemleri, tutkuları esas alınır. Son derece eşitlikçi ve özgürlükçü olup, bireylerin iradesel katılımına dayanan bir toplum sisteminin yaratılmasını esas alır. Bütün baskıcı sistemlerin ve militarist kurumların ortadan kalktığı, her iki cinsin de eşit ve özgür bir biçimde yaşama katıldığı bir toplumsal sistemi oluşturmak temel amaçtır. Bu toplumsal sistemde kadın kendi doğasına döner, erkek de insani özünü yakalar. Toplumsal değişime daha elle tutulur, somut hedeflerle ulaşabilmek açısından öncelikle kadın ve erkek imgelerinin ve verili kalıplarının değişmesi, bunların yerine yenilerinin konulması gerekir. Çünkü hem kadınlar hem de erkekler, egemen kültürün oluşturduğu kalıpları kendi içlerinde, hatta bilinçlerinin en derin katmanlarında taşırlar. Toplumsal değişim yolunda ilerlerken de yalnızca dışsal baskı ve engellerle değil, insanların içinde bulunan bu egemen kültür tanımlamalarıyla da mücadele etmek gerekir. Toplumsal değişimin sürekli ve kalıcı olması açısından bu bir gerekliliktir. Bir sisteme kavuşan özgün-özerk örgütlenme, aynı zamanda toplumu da yeni bir sistem hâline getirecektir. Özgün özerk örgütlenmenin toplumsal gerçeğinin ve bireyin şekillenişinin temelini kadın düşünce çerçevesinde toplumdaki tüm bireylerin üzerindeki etkisini yansıtan bir sözle bitirmek isterim:

Sosyalizmi esas alan EZLN içinde yer alan kadın militan Annie Marie şöyle der: “Suratımıza geçirdiğimiz maskenin altında dışlanmış tüm kadınlar, unutulmuş yerli

halklar, zulüm altındaki tüm eşcinseller, hakarete uğramış tüm güçler ve onuru kırılmış göçmenlerin yüzleri var. Maskemizin altında sen, yani tüm dünya yoksulları var.”

“Kadın Hafızası” Toplamların Tarihsele Belleğidir

Oya Açan-29 Haziran 2025

Gözlerini kadının varoluşuna, direnişine ve tarihsel belleğine diken Kürt kadın sanatçı Aslı Filiz’in “Kadın Hafızası” başlıklı sergisi, 23 Haziran’da Hamburg Üniversitesi Konukevi’nde açıldı. Sergi 24 Eylül 2025’e kadar açık kalacak

“Kadın Hafızası...” Kulak verene ne çok şey söyler bu iki sözcük. Kadınların sadece unutmadıklarını değil, unut(a)mayacaklarını bir biçimde gösterdiklerini de imler hafızalarına kazıdıklarını. Hem genetik bir özelliktir bu kadınlarda hem bir kültürdür diğer kuşaklara aktardıkları hem de anımsamanın anlamı üzerine adeta bir hayat dersidir.

Hafıza ve Zeytin Ağaçları

“Hafıza” deyince aklıma zeytin ağaçları geliyor, nedensiz değil elbette. Afrin’de “Zeytindalı Harekatı” sırasında yakıp yıktıkları bir yana on binlercesi kesilen; Ege’nin, Akdeniz’in o bereketli toprakları üzerinde binlerce yıldır hüküm süren, Akbelen’de maden sahası açmak için ölüm fermanı çıkarılan zeytin ağaçları... Zeytin ağacı bir bitki değil sadece, gövdesi zamanla buruştuğu halde meyva vermeyi sürdüren dayanıklılığın, hafızanın sembolü.

“Kökleri derine inen, gövdesi zamanla buruşan ama hâlâ meyve veren bu ağaç, yalnızca bir bitki değil; dayanıklılığın, hafızanın, çeşitliliğin ve birlikte yaşamamanın sembolü...”

Şimdi, “Dünya/Türkiye nelerle boğuşurken bir sergiden söz etmenin sırası mı” diyenler çıkar mı dersiniz? Hayatın ölçüye kurala gelmez diyalektiği işliyor oysa; bir şeyler çürüyüp

göçerken bir şeyler filizlenip çiçeğe duruyor. Bizi şeylere yeni bir gözle bakmaya çağıran “Kadın Hafızası” sergisi de insanlığın zenginliğine giden yolun minicik taşlarından biridir. Öte yandan bu hem bir sergi hem de değil; dünyayı, hayatı ve kendini sorgulamanın arenası. Hatırlama ile unutma karşıtlığının içsel mücadelesi, kimi zaman derinden ve herkesi etkileyen akışı...

Sessizliğin Sesi, İsyanın Gümbürtüsü

Sergideki kimi eserler bilincimize, ruhumuza, vicdanımıza doğrudan seslenen özellikleriyle öne çıkıyor: “Jina Mahsa Amini”, “Ben Havva”, “Yalan Sarmalı”, “Sessiz Çığlık” ve “Jin Jiyan Azadî”... Bu eserler tek bir kadının hikayesini anlatmıyor, onlar devinirken de ölürken de yalnız bir birey ölmüş olmuyor, kadınların ve halkların ortak belleğinde açılan yaranın hafızada nasıl bir yer edindiğinin ve kuşaklar boyu nasıl aktarıldığının izini sürebiliyoruz.

Çünkü sanatçı bunları kendine saklayamaz; kendisi de bu deneyimin bir biçimde parçasıdır. Bunu herkese, bütün dünyaya göstermek ister; bilincini, duygularını, özlemlerini kadınların yaşadıklarıyla özdeşleştirmek, sanatı aracılığıyla onlara tercüman olmak ister.

Sanatçı kendinde içerili olanları bütün enerjisiyle tuvale dökerken bu yoğunlaşmış derinlikler izleyicilerden de bir şey talep eder: “Sanat zaman alır. Bir resme bir saat boyunca bakmak zordur. Müze gezme deneyimi sanatın ayaküstü görülmesini teşvik eder.”*

Mücadeleci Kadınlar

Aslı Filiz'in çalışmalarını izlerken her adımda mücadele eden kadınlarla karşılaşıyorsunuz. Renkler evreninin bütün olanakları kadınların zenginliğini gözler önüne seriyor. Hayatlarının her anında karşılaştıkları toplumsal baskının izdüşümleri de buna karşı yürüttükleri kimi zaman sessiz kimi zaman dünyayı sallayan direnişleri de tablolarından sızıyor. Özünü unutmamış bir kadın sanatçının çılgınlıkları bunlar. Dünyaya meydan okuyan duruşu ölümle dahi engellenemeyen Garibe Gezer ** de var bu tablolarda, her şeyi unutmuş olsa da halkının direnişini hiç unutmayan Aysel Tuğluk da... Aslı Filiz, daha önce kendisiyle yaptığım bir röportajda, "Bir kadının toplumsal baskı ile savaşını ve bu savaş içindeki zorlu mücadelesini ve sonra da bu çabanın sonunda kadının zaferinin" anlatıldığı içeriklerin ne kadar esinleyici olduğunu vurgulamıştı.***

Öfkelenmeden, itiraz etmeden, örgütlenmeden, umudu eylemle büyütmeden, sanatımızla bunları esinlemeden hiç kimseye huzur yok bu coğrafyada, bu dünyada: "Öfke daha iyi. Öfkeli olmanın mantıklı bir yanı var. Bir gerçekliği ve mevcudiyeti var. Değerinin farkına varmak gibi...****

Katmanlı Kadın Anlatısının Hem Dünü Hem Bugünü

Onun eserleri, kadın anlatısının katmanlı bir şekilde dile gelişidir. Bir desenle Mezopotamya'nın kadim kültürüne uzanır, bir fırça darbesiyle bugüne gelir, bir renk demetiyle geleceğe uzanırsınız. Kadının imrenilesi iradesini ve sabrını resmetme çabası ışıltılar bu görsel şöleninde. Ama ille de bütün kurucu ve yapıcı çizgileriyle direnen ve mücadele eden kadınlar damgasını basıyor çalışmalara. Susturulmuşluğa isyan eden, kendi sesini bulmaya, bunu başkalarının seslerinin yanına katarak çoğaltmaya, özneleşmeye yönelen kadınları izliyoruz sergi boyunca.

Bunlar içinde Êzidî kadınların yaşadıkları acıları ve yüzlerce yıla dayanan travmalarını anlattığı "Sessiz Çılgılık" çok çarpıcıdır. Êzidî Kadının beyaz saçları yaşlılık göstergesi değil travmaların izidir, zamana direnebilmiş bir halkın varoluşunun büyüüdür. Kadını kucaklayan iki tavus kuşu Êzidîlik inancının kutsal figürü Melek Tavus'u simgeler. Kucaklayarak korumaya alırlar onu, dayanışmanın muazzam gücüyle ona güç verirler.

Adeta bir kundağa benzeyen bir bandajla kuşatıp hareketsiz bırakan, onu özgürlüğünden de hayallerinden de koparmaya çalışan ataerkil sistemi anlatan "Yalan Sarmalı" keza insanı düşünmeye ve sorgulamaya yönlendiriyor. Erkek egemen sistem tarafından bir süs ve gösteri malzemesi haline getirilmeye çalışılan kadınlar, ister Avrupa'da ya da Amerika'da

isterse başka coğrafyalarda bütün bu sahtekarlıklara karşı uyanık olmaya çağrılıyor. Çünkü hiçbir şey görüldüğü gibi, bizim onu görmek istediğimiz gibi değildir.

Son Not:

(*) Sanat Başkaldırır, Jeanette Winterson, Sel Yayıncılık

(**) <https://sendika.org/2022/03/iki-kadin-yarali-dunyamizda-iki-direnis-senfonisi-650672>

(***) <https://alinteri10.org/2023/01/13/asli-filiz-onceligim-hep-kadinlar-olacak/>

(****) En Mavi Göz, Toni Morrison, Sel Yayıncılık

Doğa Kırımına Karşı Ekolojik Yaşamı Savunmak

Derya Ren-29 Haziran 2025

Endüstriyalizm, militarizm ve savaşa peşkeş çekilen doğayla birlikte aslında kadın da hedef alınmaktadır. Doğanın en büyük temsilcisi olan kadının bedeni de aynı şekilde rant alanı hâline getirilerek özel savaş politikalarının bir argümanı yapılmaya çalışılmaktadır. Çünkü kadın ve doğa, birbirinden ayrılmaz iki kavram olup, bunu sadece doğurganlığı ile tanımlamak eksik kalır

Ekolojik kırım ya da doğaya yönelik tecavüzü ele alırken, bu sorunların temelinde yatan endüstriyalizmi açmamak, yaşanan soruna eksik ve kusurlu bir yaklaşım göstermek demektir. 18. yüzyılda ortaya çıkan endüstriyalizm, modernitenin üç saç ayağından (kapitalizm, ulus-devlet ve endüstriyalizm) biri olup moderniteyi ayakta tutan en temel ve etkin araçtır. Endüstriyalizm, topluma yararlı görünmeye ve yaşam koşullarını daha kolay ve hızlı erişilebilir göstermeye çalışsa da toplumu ve doğayı sömürgeleştiren modernitenin temel ayaklarından bir tanesidir.

Endüstri ile endüstriyalizmi birbirine karıştırmamak, sorunun çözümü noktasında iyi bir başlangıç olacaktır. Endüstri, insanlığın alet kullanma süreciyle ortaya çıkmıştır; en basit bir iğne bile endüstriye girer. İlk insanımsı varlıkların taşları keskin bir hale getirmesi ya da bir değnekle doğrulmaya ve yürümeye çalışması da bu sürece dâhildir. Bundan kaynaklı olarak endüstri, yaşamı kolaylaştırmayı amaçlar ve buna göre ihtiyaç duyduğu şeyleri üretir. Endüstriyalizm ise kâr-para amaçlı endüstrinin ideolojikleşmiş hâlidir ve tehlikelidir. İnsan yararına olan ve yaşamı kolaylaştıran endüstri devriminin

ideolojikleşerek sisteme hizmet etmesi, aynı zamanda doğal yaşama da bir müdahale olarak tanımlanabilir. Çıkışı itibariyle (18. yy.) basit makineler (buharlı) ile yaşam alanlarına giren endüstriyalizm, 19. yüzyılda büyük bir sıçrama gösterdi. 20. yüzyılda ise ulus-devletlerin yaygınlık kazanmasıyla endüstriyalizm daha da hortlatıldı.

Endüstriyalizmin, günümüzde devasa kentlerin oluşum aşamasında kendi payına büyük bir rol üstlendiği sanılırken, aksine endüstriyalizm yoluyla toplum ahlaki-politik değer yargılarından uzaklaştırılmaya, asosyal toplumlar yaratılmaya ve doğa kâr hırsına peşkeş çekilmeye çalışılmaktadır. Günümüzde devasa kentlerin kurulduğu yerlerden tutalım; kutup noktaları, çöller, sarp ormanlık alanlara kadar endüstriyalizmin yaygınlık kazanmaya çalışarak kâr elde etmeye çalıştığı görülebiliyor. Binlerin hıncahınç doldurulduğu fabrikalar, ekosistemin bozulmasına neden olan barajlar, HES'ler, maden ocaklarıyla kâr elde edilmeye çalışılırken, insan yaşamı rakamlardan ibaret görülerek, insan yaşamı başta olmak üzere tüm doğa kâr elde etmenin bir aracı hâline getiriliyor. Tam da burada Sayın Abdullah Öcalan'ın:

“Endüstriyalizm bir kâr yönetim harekâtıdır. Yatırım veya kalkınma kavramları asıl amacı gizleyen örtülerdir. Kâr varsa yatırım ve kalkınma olur. Yoksa kendi başına yatırım ve kalkınmanın hiçbir anlamı yoktur. Endüstriyalizm, mülkiyetten binlerce kez daha bir hırsızlıktır.”

“Endüstriyalizmin toplum üzerindeki ilk büyük baskısı, üretimi temel ihtiyaçlar üzerinden değil, azami kâr getiren ürünler üzerinde yoğunlaştırılmasıyla ortaya çıkar.” sözleri tüm hakikatiyle ortada duruyor.

Ulus-Devletlerin Doğa Kırımındaki Payı

Kapitalist modernite ile birlikte toplumsal doğa yok edilirken, endüstriyalizm bu yok edilmenin bir aracı ve ideolojik argümanı oluyor. Öte yandan 20. yüzyılda hortlayan militarizm, şiddet ve kâr-sermaye araçlarıyla birlikte doğa bütünüyle rant alanlarına peşkeş çekilmekte. Dünyanın en ücra köşesine baktığımızda bile endüstriyalizm, militarizm, kâr-sermaye için doğa talan edilirken; iktidarlar zaman zaman kendi kâr hırsları için hükümrancılık kurduğu toprakları farklı devletlere kiralamakta, satmaktadır. Örneğin Riha'nın Kanîya Xezalan (Ceylanpınar) ilçesinde 1 milyon 600 bin dekar arazi Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM) bünyesinde Katar'a kiralandığı iddia edilmekte. Araziler TİGEM tarafından kullanıldığından dolayı birçok köy boşaltılmak

zorunda bırakılırken, orada yaşayan yurttaşlar köy yaşamından vazgeçmek zorunda bırakılarak kent yaşamına mahkûm edildi.

Kâr-sermayeye peşkeş çekilen alanların yanı sıra militarizme peşkeş çekilen doğa, güvenlik adı altında talan edilmeye devam ediyor. 1. Dünya Savaşı ile Ortadoğu’da inşa edilen ulus-devletlerle birlikte enerji savaşlarının derinleşmesi ve beraberinde gelen güvenlikçi, çıkarıcı politikalarla doğa hiçe sayılmaya devam ediyor. Ulus-devletlerin doğayı rant alanına dönüştürmesi, bu amaçla komşu devletler başta olmak üzere diğer devletlerle paylaşım içinde olması, Sayın Abdullah Öcalan’ın Ortadoğu’da ulus-devleti “ajan kurum” olarak tanımlamasıyla birlikte, Ortadoğu’daki doğa kırımında ulus-devletlerin payını doğrular niteliktedir.

Kürdistan’daki Doğa Kırımı

Ayrıca son yüzyıla baktığımızda doğa kırımının halkı sindirmek ve asimilasyona maruz bırakmanın bir yolu olarak kullanıldığı en yalın şekliyle ortadadır. 1990’larda güvenlik adı altında Kürdistan’da yakılan yüzlerce köy, güvenlik bölgesi ilan edilen mera alanları, doğal su kaynakları, yakılan ormanlar bunun en büyük göstergesidir. Sistem doğa talanına farklı kılıflar bulmaya çalışırken, buna karşı çıkan halkı kimi zaman kentlerde ev ya da iş yeri verme karşılığında susturmaya çalışmakta, kimi zaman ise gerçekleştirdiği talana orada yaşayan halkı “koruculuk sistemi” adı altında dâhil etmektedir. Para karşılığında koruculaşan kişiler, kendi doğalarını para karşılığında satarken gerçekleşen kırımın bekçiliğini yapmaktadır. Son yıllarda Botan’da korucular eliyle ormanlık alanlar talan edilirken, nesli tükenen hayvanların yüzlercesi “av” adı altında katliama uğratılmakta. Talan edilen ormanlık alandan elde edilen odunlar ve keresteler, askeri kurumların ihtiyaçları için kullanıldığı iddia edilirken, kimi zaman korucular tarafından el altından civar kentlere getirilerek satılmakta. Yaşanan tüm bu doğa talanı, özel savaş politikalarının bir parçası olarak işletilmekte.

Endüstriyalizm, militarizm ve savaşa peşkeş çekilen doğayla birlikte aslında kadın da hedef alınmaktadır. Doğanın en büyük temsilcisi olan kadının bedeni de aynı şekilde rant alanı hâline getirilerek özel savaş politikalarının bir argümanı yapılmaya çalışılmaktadır. Çünkü kadın ve doğa, birbirinden ayrılmaz iki kavram olup, bunu sadece doğurganlığı ile tanımlamak eksik kalır. Kadının doğa ile ilişkisi salt simbiyotik bir ilişki değildir; aynı zamanda hayati değer taşıyan ve birbirini tamamlayan bir noktada durmaktadır. 2016 yılında FARC gerillalarıyla Kolombiya hükümeti arasında imzalanan barış antlaşmasından

sonra kadınların mücadelesi sonucunda “kadın ve toprak” kavramını hukuki bir kavram olarak kabul ettirmeleri de bunun en büyük örneğidir.

Demokratik Modernite Sisteminde Ekolojik Yaşam

Hedef alınan doğaya sistematik bir şekilde saldırı olurken, tecavüze dönüştürülen bu politikalara karşı kadınlar başta olmak üzere toplumsal kesimler seslerini yükseltmeye devam ediyor. Doğaya yönelik gerçekleşen tecavüze karşı ekolojik örgütlerin vermiş olduğu mücadele, tecavüzün önüne geçse de bütünüyle son bulmasına engel olamamakta. Bundan kaynaklı olarak birlikte ve örgütlü mücadele bir kez daha tüm gerçekliğiyle somutlaşıyor.

Tam da bu temelde Sayın Öcalan’ın kapitalist modernite sistemine karşı geliştirdiği demokratik modernite sisteminde; demokratik, kadın özgürlükçü ve ekolojik paradigma bir kez daha hayati rolünü ortaya koyuyor.

“Geliştirilen demokratik modernite sisteminde ekolojik yaşam nasıl olmalı?” sorusunun cevabı; erkek egemen sistemin değişim ve dönüşüm yaşaması ve bu sistemin yaşamsallaştırılmasıdır. Rojava Kadın Devrimi’yle birlikte gelişen süreç, erkek egemen sistemi değişim ve dönüşüme tabi tutarken, aynı zamanda ekolojik bir toplumun da önünü açmış oluyor. Bugün Kuzey ve Doğu Suriye’de doğaya yönelik gerçekleşen politikalarda; talan yerine üretim, kâr-sermaye yerine ihtiyaca dayalı bir üretim, endüstriyalist bir müdahale yerine doğa ile ahenkli bir yaşam örülüyor.